

Gospodar in gospodinja

LETO 1939

13. APRILA

ŠTEV. 15

Črvice češnje

Izmed vseh neštetihi zajedavcev na sadnem drevju ga menda ni nobenega, ki bi se zanj tako malo brigali, kakor za tistega, ki kvari že zrele češnje. Navadno mislimo, da mora pač tako biti, da se proti temu zlu ne da nič storiti. Marsikdo črvivost tudi ne vzame za tako veliko zlo in ko češnje uživa, nič ne izbira. V slast mu gredo oboje enako, zdrave in črvice. Toda takih je malo. Večini se črvice češnja gnusi, ker doslej pri nas še ni v navadi, da bi jedli žuželke. Tuji kupci našega sadja so pa v tej zadevi še bolj natančni. Kakor odločno odklanjajo črvice jabolka, hruške in slive, pa tudi piškave orehe, prav tako ne marajo češenj, med katerimi je le količkan črvivih.

Pripomniti pa moramo takoj izpočetka, da je tudi obramba pred to nadlogo dokaj težavnejša, nego najsibo pred katerimkoli drugim sadnim škodljivcem. To bo tudi takaj jasno vsakemu, ki pozna življenje in preobrazbo tega zajedavca. Poglejmo odkod črvice v češnjo pride in kaj je z njim, ako se srečno reši iz nje!

Črvice v češnji doraste navadno tedaj, ko plod popolnoma dozori. Ako ostane taka češnja na drevesu se pregrize črv na dan in se spusti na tla pod drevo, kjer se takoj zarije za prst globoko v zemljo (par centimetrov). Ondi se zabubi, to se pravi, da se zaprede v rumenorjav, majhenem sodčku podobem, komaj dobrega pol centimetra dolg valjček. V takem stanju preživi v zemlji vse ostalo poletje, jesen in zimo. Šele ko se začne češnje barvati, predere iz bube majhna, krilata, miški podobna živalca, ki se takoj izkoplje iz zemlje in zleti v zrak. To je češnjeva muha, ki se je preobrazila iz ličinke, ki ji pravimo, navadno črvice. Že v dobrem tednu po tem drugem rojstvu se samice oplode in začno zalegati nov zarod po češnjevih plodovih. V en plod zaležejo samo po eno jajčece. Vsega skupaj pokvari ena samica po 50—60 plodov. V 8—10 dneh se zleže iz jajčeca majkega, komaj vidna ličinka — črvice, ki se iz samice, kjer se je izlegel, takoj zarije v plod do koščice, ondaj se hrani od zore-

čega češnjevega mesa. Okolica, kjer živi, se spremeni v mehko gnusno gnilobo. Črvice češnja se pozna že od zunaj, ker je navadno najbolj zrela in se čuti od ene strani mehka. V dobrih treh tednih je ličinka dorasla. Seveda se spusti na tla pod češnjo, kjer se zarije plitvo v zemljo. Krogotok se začne iznova, kakor je bilo povedano v pričetku tega odstavka.

Če dodobra preudarimo vse tri življenjske dobe te žuželke, torej dobo ličinke v plodu, dobo bube v zemlji in dobo muhe, ko zalega jajčeca, pridemo do zaključka, da ji je res težko priti do živga. Najtežje je doseči muho, ko zalega. Vsi dosedanji tozadnevni ukrepi niso imeli povoljnega uspeha in so tudi zaradi obširnosti dreves zelo težko izvedljivi. Nekoliko laže dosežemo ličinko, ko imamo črvice češnje v rokah. Porabiti jih moramo na kak tak način, da se pri tem ličinka zatre ali se ji vsaj onemogoči dostop k zemlji. Napačno je torej črvice češnje razmetavati zručaj po tleh, kajti vsaka ličinka, ki pade na zemljo — pa čeprav ni ravno pod češnjo, je rešena. Drugo leto imamo iz nje muho, ki iznova stavi zalego po češnjah. Jako važno je zaradi tega tudi, da obiramo češnje, kolikor mogoče zgodaj, preden prezorijo. Take češnje so sicer tudi zaležene, toda jih prej porabimo preden se more v njih ličinka razviti. Saj opazujemo vsako leto, da prve, rane češnje navadno niso črvice; čim bolj pa jih pustimo na drevju in čim poznejše so, tem bolj so od črvice pokvarjene. Prav iz tega vzroka priporočajo, naj oberemo vse češnje do zadnjega ploda, ker vprav zadnje so večinoma zaležene in vse tiste ličinke, ki ostanejo na drevesu skrbje, da se škodljivci ohrani za drugo leto. Dobro bi tudi bilo, ko bi gojili same rane češnje, česar pa ne bo mogoče nikdar doseči. Saj so med srednje ranimi in poznejšimi vprav najboljše in najtrpežnejše vrste.

Še najlaže pridemo do živga bubi, ki preživi tri četrtine leta v zemlji, in sicer pod češnjami. Seveda tudi ondaj ni lahko do-

segljiva, ker je jako majhna in neznatna in pa zato, ker je zemlja pod češnjami obraščena s travo, ki škodljivca še bolj ščiti nego sama zemlja. Bube v zemlji skušajo uničiti na razne načine. V novejšem času se je dobro obneslo polivanje zemlje pod češnjami z 8% raztopino drevesnega karbolineja (arborina), kakršnega uporabljamo za zimsko škropljenje sadnega drevja (na 100 litrov vode 8 kg arborina). Za vsak kvadratni meter zemljišča rabimo približno 5 litrov škropiva. Vzemimo, da je od češnjavega debela do pod kapa (polumer) 3 metre, tedaj je pod tako češnjo okoli 30 kvadratnih metrov površine in bi bilo treba za to ploščino torej 5 krat 30, to je 150 litrov škropiva. Preden bi škropili, bi bilo treba travo prav v živo pokositi, da bi tekočina predrila globlje v zemljo. Povedati pa moramo, da se s tem škropivom zelo oškoduje tudi travnata ruša, ki se pa takom let zopet zaraste.

Priporočajo tudi **plitvo obračanje zemlje** pod češnjami, da spravimo bube na površje, kjer jih pobere kure in ptice pevke. Če po tako prekopanem zemljišču potresemo še precej živega apna, je uspeh še boljši. Tudi z globokim prekopavanjem zemlje pod češnjami uničimo škodljivca, ker ga spravimo

globoko v zemljo, odkoder muha ne more na površje. Za zatiranje bubice v zemlji pod češnjami, je sedajle najugodnejši čas. Zima za to ni primerna, ker je zemlja zmrznjena ali pa pod snegom.

Razen na žlahtnih češnjah živi češnjeva muha tudi na nekaterih drugih rastlinah, in sicer posebno na navadnem in na tatarskem kovačniku (kozji parkelci) in na znamenem češminju. Kjer rastejo te dve rastlini, jih je treba popolnoma iztrebiti. Prav isto velja o gozdnih ali tičjih češnjah, na katerih se isto tako goji češnjeva muha, odkoder ogroža potem tudi žlasne češnje.

Kdor je pazno prebral in premislil te vrstice in mu je jasno življenje tega hudega sadnega zajedavca, bo takoj tudi izprevidel, da bodo imeli obrambni ukrepi proti češnjevi muhi le tedaj dovoljen uspeh, ako jih bodo izvajali vsi posestniki češenj, na vseh češnjah kakega okoliša. Prazno je delo posameznika, ali delo pod eno samo češnjo. Češnjeva muha je krilata žuželka, ki leta od drevesa do drevesa z enega posestva na sosedomo in bo črvivost češenj odpravljena le tedaj, ako bomo s tozadevnimi ukrepi zajeli vse češnjevo drevje kake pokrajine. H.

April na kmetiji

Na sadnem vrtu smo s snaženjem obrezovanjem in gnojenjem sadnega drevja morali že končati, ker so nas izredno topli dnevi prisilili, da ta opravila izvršimo čim prej. Tudi s precepljanjem drevja bo treba do konca aprila končati, prav tako pa tudi s prvim škropljenjem pred cvetenjem, ki smo ga opravili že v prvi polovici aprila; v drugi polovici bomo že drugič škropili in sicer takrat, ko bodo vidni peclji posameznih četov, pa cveti še ne bodo razviti in odprti. Za to škropljenje bomo vzeli $\frac{1}{4}\%$ bordoško brozgo z dodatkom 250 gramov aresina ali meritola, ali pa $\frac{1}{4}\%$ nosprasi proti škropu, zimskemu pedicu, sukaču, gosencam zlatnice in glogovega belina. Ta škropiva veljajo za jabolane in hruške.

Za koščičasto sadje bomo pa vzeli 2% žvepleno-apneno brozgo z dodatkom 250 gr aresina, dočim je za češnje bolj vzeta $\frac{1}{4}\%$ bordoško brozgo. Škropljenje mora biti izvršeno zelo skrbno in natančno, da škropivo zadene vse dele drevesa enakomerno in da nikjer ne teče po vejah ali deblu ali kaplja na tla.

V sadovnjaku je treba še nekatere giva-

ri pregledati, da se ne bo delala škoda. Kako je z vezmi pri mladem drevju? Če so prenategnjene, jih je treba zrahljati, da se ne bodo zajedale. Strohnele kole nadomestimo z novimi, če je drevo še treba privezati h kolu. Važno je tudi, da še enkrat prerahljamo drevesne kolobarje in da pustimo drevesne košarice proti zajcu do konca aprila. Upajmo, da letos ne bo treba kuriti proti mrazu; vendar pravi pregovor, da je bolje: drži ga, ko lovi ga. Zato naj sadjarji pripravijo za kurjenje potrebni material.

V vinogradu smo kolenje in privezovanje treja končali, če pa ne, morajo ta dela počakati toliko časa, da bodo mladi poganjki že primerno razviti; kajti napeta mlada očesca so zelo občutljiva in pri najmanjšem dotiku odletijo.

Locne ali šparone smo vezali še preden so očesa nabrekli. Ako je pa to delo še ostalo, ga ne bomo izvršili prej, dokler mladi poganjki ne dosežejo primerne razvoja. Ko se prične po rozgah pretakati sok, se to delo opravi vse boljše in varnejše, ker ni nevarnosti, da bi se nam šparoni lo-

milij. Pri vezi šparonov moramo paziti, da bodo locni lepo enakomerno ukrivljeni in zbočeni nekoliko nad svojim spodnjim koncem, nekako ob tretjem ali četrtem očesu. Prav tako je paziti, da bodo zgornji konci šparonov privezani nekoliko niže, kakor stojijo šparoni na dveletnem lesu. K tem dobijo posamezna očesa na šparonih svoji legi in pomenu primerno mesto in bodo poganjki vsi enakomerno in dobro odgnali, mladice pa bodo imele za svoj razvoj enake pogoje in se bodo dobro razvijale. Da pride listje in grozdje čim više od zemlje, potegnemo pri vezi šparone vedno od lege trsa navzdol in ne navzgor, ker bi v slednjem primeru prišlo listje in grozdje približno zemlji.

Pri spomladanskih delih v vinogradu smo zemljo močno pohodili, pa tudi plevel že začenja zeleneti, čeprav ga dobro čez zimo premrzla zemlja in suša ovira v razvoju. Zaradi tega prve poletne kopi še nismo izvršili in jo bomo opravili šele po vezi šparonov. Le če bi se nam plevel preveč razvil, bomo vinograde okopali prej. Paziti je pri vseh poletnih okopavanjih v

vinogradu, da ne kopljemo pregloboko, ker na ta način ohranjujemo v zemlji tako potrebno vlago. V mesecu aprilu bomo tudi vse pripravili za škropljenje v vinogradu. Preglejmo — če še nismo — vse orodje in pazimo, da bo na razpolago dovolj vode.

V vinski kleti bomo drugič pretočili vsa vina, ki jih nameravamo obdržati čez poletje, ako jih nismo pretočili že v marcu. Vina, ki smo jih pretočili prvič pozimi, so se nam lepo očistila, pri tem pa so se usedle na dno sodov usedline, ki bi se nam pričele poleti razkrajati in bi se dvignile ter vina zmotnile. Zato jih je treba odstraniti iz sodov. Drugo pretakanje se izvede tako, da pride vino čim manj v dotik z zrakom, da se ohrani čim več ogljikovega dvokisa v vinu in da obdrži mladostni značaj. Tudi pri drugem pretakanju je dobro vina preizkusiti na zraku zaradi stanovitnosti, posebno še, če jih ne moremo pretočiti popolnoma brezračno. Po pretakanju naj vsak vinogradnik pazi, da bodo sodi stalno polni do pilke, da bo v kleti svež zrak in primerna toplota, pa tudi snaga.

Kakršna setev taka žetev

Kakršna setev, pravi pregovor, taka žetev in kakršno bo obdelovanje, kultura, tak bo krompir! Krompir je eno najvažnejših hraniv našega in mnogih drugih narodov, imenitno krmilo za živino, prevažna surovina v industriji, kjer proizvajajo iz njega škrob in špirit; in vendar ta važna okopavina še daleč ne stoji glede svoje nega na višini, na kateri bi morala stati in ki ji prisoja. Važnost krompirja za Slovenijo nam pokažejo naslednje številke: Lansko leto 1938 smo imeli s krompirjem posajene sveta v hektarih:

zgodnjega krompirja	6.209 ha
pozneega krompirja	51.086 ha

skupaj krompirja	57.295 ha
----------------------------	-----------

Pridelali pa smo lansko leto 1938:

zgodnjega krompirja	390.161 stotov
pozneega krompirja	3.128.351 stotov

vsega krompirja	3.518.512 stotov
---------------------------	------------------

(kvintalov po 100 kilogramov).

Fižola smo pridelali samo	55.246 stotov
zelja	248.874 stotov
repe	1.615.491 stotov
korenja	646.045 stotov
pese	1.302.456 stotov

Vsega korenjstva s fižolom in zeljem vred smo torej pridelali lani samo za 400.000 stotov več kakor krompirja. In prav je, da zavzema krompir na naši obdelani zemlji tako prvenstveno mesto. Saj pomeni pridelovati korenjstvo in krompir na polju isto, kakor da bi rasli trije klasi tam, kjer je rasel doslej samo eden. Krompir spada med tiste rastline, ki nam dajejo sočnate podzemne dele (korene ali pa gomolje), ki so bogati na ogljikovih hidratih, škrobu ali pa sladkorju in spadajo po načinu obdelovanja med okopavine. V kolikor večji meri prehaja kultura krompirja in raznega korenjstva iz vrtov na polje, toliko višje se dvida med narodi tudi stanje zunanje kulture (omike), pa tudi množina pridelkov iz zemlje. Navedem naj samo par dejstev, ki nam osvetljujejo važnost tega ameriškega priseljenca za naše življenje in gospodarstvo.

Zemlja, zasajena s krompirjem, nam daje ob sicer enakih pogojih skoraj trikrat več suhih (in prebavljivih snovi kakor pa žita. Ako vzamem n. pr. pridelek rži na hektaru 7,5 stota, pridelek krompirja pa 75 kvintalov (q), dobim v rži okrog 6 q suhe snovi, v krompirjevih gomoljih pa na

isti površini 18,7 q; če pa vzamemo pridelek rži na prav dobri zemlji in prvovrstno uminem obdelovanju v iznosu 37,5 q, pridelek krompirja v istih razmerah pa v iznosu 300 q, potem dobimo suhe snovi v prvem primeru (rži) 27 q, v drugem (krompir pa 75 q. Najbolj se kaže ta prednost krompirja v kopičencu škroba v gomoljih: tako nam da v zadnjem primeru rži, ki vsebuje okrog 65% škroba, kakih 21 q te snovi, krompir pa, ki ima v surovem stanju 20% škroba, nam ga da na 1 ha 65 „, t. j. trikrat več.

Z dobrim gnojenjem in obdelovanjem moremo pridelek krompirja podvojiti v primeri s pridelkom na negnojeni zemlji in zanikrni kulturi. Vendar pa s povečanjem splošnega pridelka prebavljivih suhih snovi ne pomnožimo v isti meri tudi pridelka beljakovin; pri krompirju je namreč razmerje med beljakovinami in ogljikovimi hidrati kakor 1:10, pri žitaricah pa je to razmerje mnogo ožje, namreč 1:6. Zaradi tega da krompir, ki nam prinese trikrat večji pridelek suhe snovi samo približno dvakratni donos dušičnih (beljakovinskih) snovi na 1 ha zemlje; pri pridelku 7,5 q rži je beljakovin 80 kg, pri pridelku 75 „ gomoljev pa je dušičnih snovi 150 kg. Ker so beljakovine najvažnejše snovi, ki nam jih daje zemlja bodisi v svrhu človeške prehrane, bodisi za krmljenje živine, zato bo napravil gospodar na podlagi ravnokar ugotovljenih dejstev sledeči sklep: Čim več krompirja bom sadil na svoji zemlji, toliko bolj bom povečal tudi ploskev za rast metuljnic (fižol, grah, detelje), ki vsebujejo dvakrat več beljakovin kakor zrna žitaric.

Poleg svoje neposredne važnosti pa ima sajenje krompirja tudi velik vpliv na kulturo (sadeže), ki pridejo za njim. Globoko obdelovanje zemlje in okopavanje rahlja njivo in jo čisti plevla; tudi jeseni, ko krompir kopljemo ali pa orjemo, rahljamo zemljo iznova in jo pripravljamo za jaro setev. Ker krompir ne porabi vsega mu danega gnoja, zato ob pravilni kulturi ne izboljšuje samo fizikalnih lastnosti zemlje, ampak pušča še lepo množino hranljivih snovi za bodoče jaro žito ali drug pomladanski sadež in če ga vtaknemo v plodored, ima to za posledico pomnožitev celokupnega pridelka.

Tam, kjer puščajo vsako leto kos zemlje v prahi ali trnini, lahko zmanjšajo s pomočjo krompirja to prašno ploskev. Na Nemškem n. pr. imajo 16% oranice pod krompirjem, 8% pod raznim korenjstvom; v prahi puščajo samo še 2% obdelane zem-

lje, dočim so imeli pred sto leti trznine še celih 33 odstotkov!

Pridelovanje krompirja kakor tudi ranega korenjstva je tudi eno izmed sredstev, s katerim se zavarujemo proti slabim letinam, ker povečamo raznolikost sadežev (kultur). V nekaterih banovinah naše države je poljedelstvo silno enolično, ure in ure se voziš z vlakom, pa gledaš samo pšenično valovje ali kvečjemu tudi nekaj turščice vmes. Če v kaki pokrajini prevladujejo žitarice, tako da zavzemajo devet desetlin vse površine, potem utegne imeti suša ali razni škodljivci (živalski ali rastlinski) ali slabo prezimovanje posevka zelo pogubne posledice. Če pa bi taki posestniki nadomestili del žitaric s krompirjem, bi na ta način povečali različnost kultur, s tem pa tudi zmanjšali nevarnost posameznih škodljivih vplivov: tako bi n. pr. kak pozen dež, ki bi ne mogel več pomagati žitom, zamorjenim od suše, še vedno lahko koristil krompirju. Krompir vobče bolj malo trpi od raznih živalskih škodljivcev, rastlinski zajedavci (parazitje) pa so pri njem drugačni od tistih, ki uničujejo žita.

Kljub tej velikanski važnosti krompirja pa vendar delajo nekateri ljudje velike napake pri sajenju. Nekateri sade premajhne, torej še nedozorele gomolje, drugi režejo krompir v kosce, toda nepravilno; tako marsikak brstič ne dobi dovolj hrane za prvi čas življenja. Popolnoma napačno je tudi saditi leto za letom krompir, ki sem ga pridelal sam, ko vendar vemo, da je treba n. pr. pri žitaricah seme spremeniti. Krompir ne spada 2 ali celo več let na isto njivo. Ne vsajaj dalje krompirja v zemljo, ki ni zanj! Težka, zvezna glina ali pa suha peščevina, kakor tudi mokra zemlja, ni za krompir. Ne gnoj krompirja s svežim gnojem, kajti po njem postane krompir blatnat (kalen, lužnat) in voden ter vsebuje le malo škroba. Nekaj zanimivih opomb o sajenju podam ob drugi priliki. — oofr.

Dedni delež vnuka. H. Š. — Posestvo nameravate izročiti hčerki. Imeli ste sina, ki je pred leti umrl in zapustil enega otroka. Radi bi vedeli, ali je dedni delež tega otroka enako velik, kakor drugih vaših otrok. — Vprašate, ali bi se otroci mogli pritoževati in tudi tožiti, ako dobe premajhno dedščino. — Ako je vaš otrok umrl in je sam zapustil enega ali več otrok, pripade v primeru zakonitega dednega nasledstva tem vašim vnukom tak delež, ki bi pripadal njihovemu očetu, t. j. vašemu otroku. Otroci imajo pravico do dolžnega deleža, ki znaša polovico zakonitega dednega deleža.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Da bo tvoj otrok zdrav

Mlad otrok se rad igra. To je prav in je znak njegovega zdravja. Otrok, ki se ne mara igrati, je bolan, morda na duši, morda na telesu. Vsekakor nekaj ni v redu z njim. Zato ga pusti, da se veliko igra in ga mla-dega ne odvrtačaj od igre. Pazi pa, da bo prostor, kjer se otrok igra, snažen. Igrača, ki mu jo daš, naj bo preprosta, taka, da se da umivati ali prati in taka, da jo otrok lahko meče sem in tja, ali pa razstavlja in zopet sestavlja, skratka taka, da mu da ne-kaj opravka in gibanja. Če je pobarvana, mora biti pobarvana s trajnimi barvami, ki se tudi v vodi ne razpuste. Saj vemo, da otrok vsako reč najprej v usta stlači, barve pa so večkrat strupene.

Veliko pozornost posvečaj otrokovim zobem. So starši, ki se prav nič ne brigajo za otrokove zobe, češ, to so še prvi zobje in mu bodo še drugi zrastle. Kaj pa če mu tudi drugi zobje začno gniti in morda celo izpa-dati, ko je še mlad? Zobe je treba utrditi, kakor vsak drug njegov telesni ud in kakor sploh vse telo. Zato mu dajaj večkrat tudi stvari, ki jih mora gristi: trdo skorjo kruha ali trdo suho hruško itd. Od zdravih zob je v veliki meri odvisna vsa prebava človeko-va in s tem vse njegovo zdravje.

Za obleko je v tej dobi najbolj primerno preprosto blago. Ne dajaj otroku prav načič-kanih in dragih oblek, na katere mora ved-no paziti, da jih ne pomaže in se ne more svobodno gibati v njih. Poleti mu daj lahko obleko, večkrat ga pustiš lahko tudi bolj razgaljenega na vrt, pazi le, da ga ne bo sonce premočno ožgalo. Pozimi mu daj toplo obleko in pazi, da mu bodo pokriti vsi telesni deli. Nekateri, zlasti po mestih, jih pusle, da tekajo z golimi stegni okoli. To je napačno utrjevanje. Okoli vratu je otrok ves zavil v kožuh in razne ovratne rute, pod nogami je pa gol. Kakšno utrjevanje je to!

Otroška soba naj bo po možnosti obrnje-na na vzhod ali na jug. Stene naj bodo gladke, oprava pa kar se da preprosta.

Tudi postelja bodi preprosta. Za podlago naj služi žimnica ali slamnjača, nikoli pa ne pernica. To ni zdravo za otroka, ker se v toplem perju preveč segreje, pa se potem kaj hitro prehladi. Tudi ni dobro, če otroka preveč raznežuješ. Že zmlada ga skušaj utr-jevati. Otrok naj bo vsak večer že med sed-

mo in osmo v postelji, zjutraj pa naj vstane okoli sedme ure.

Zvečer ne jemlji otroka nikoli s seboj v kako igro ali v kino, najmanj pa seveda v gostilno. Kako mučno vpliva pri igri na vse navzoče, ko se mahoma sredi najlepšega pri-zora začne dreti otrok. Če nimaš otroka kam dati zvečer, pa se še ti odpovej večerni za-bavi. Toliko žrtve že lahko sprejme tvoja materinska ljubezen nase. Otrok spada v ve-černih urah v posteljo. Po tudi popoldanske veselice nič dobro ne vplivajo na otroka. Saj otrok navadno igre še ne razume v teh le-tih, samo utruja ga in otopi ter mu kvari živce.

Zgodaj pa že navadi otroka na zmerno telesno delo. Na daljšo pot, v gore itd. pa ne jemlji majhnih otrok s seboj. Vse mora iti po pameti, tudi v tem je treba spoznanja, koliko napora lahko prenese majhno, slabot-no otroško telesce. Kolikokrat dobi otrok že v teh nežnih letih razširjenje srca, ker so mu starši nalagali prevelik napor. Tudi smu-čanje in kolesarjenje v tej dobi še ni za otroka, razen seveda prav zmerno. Njegovo srce velikega napora še ne prenese.

Za utrjevanje priporočajo za otroka mrzle zračne kopeli, nikoli pa ne prav mrzlih po-livov, pod katerimi mlado telesce kar srtre-peta. Dobro pa je, če vsako jutro umiješ otroka po vsem telesu z gobo, namočeno v mrzli vodi.

Odraslih, pa tudi otrok, ki bolehalo za kakšno nalezljivo boleznijo, ne puščaj k ma-lemu otroku. Zlasti pa ne puščaj, da bi taki ljudje poljubovali. Sploh je tale navada, da odrasli poljubljajo otroke, zelo nevarna. Ko-liko bolezni se prenese s takšnim poljubova-njem. Da obvaruješ otroka angleške bolezni (rahitis), mu daj veliko sonca, svetlobe in zraka.

Pazi tudi, da ga ne bodo vsega muhe ob-lezle. Nekateri otroci morajo spati sredi sa-mih muh in se jim dostikrat obrazek sploh ne vidi iz njih. Le pomislimo, kaj vse muha obleze, po kakšnih nemarnih krajih poseda, pa se nam bo naš mali smilil in ne bomo pustili, da bi bil smetišče, kamor muhe svojo nesnago, med katero je tudi veliko bolezni-skih kali, odlagajo.

Kdor se posveča negi otrok, mora imeti veliko potrpežljivosti, pa tudi veliko znanja, da ne škoduje tam, kjer bi rad koristil.

Odpirajmo okna!

Marsikatera izmed gospodinj še ne ve, da ji opoldanski obed zato ne diši, ker je prebila vse dopoldne v malo zračni, soparni kuhinji. Ko bi šla pred kosilom vsaj za kratek čas na čisti zrak, bi ji kosilo mnogo bolj teknilo. Poleti nas sonce in toplota nehote zvabita na prosto, če le nimamo nujnega dela, ki ga moramo opraviti le med štirimi stenami.

Za človeško zdravje bi bilo pač najboljše, ako bi mogli bivati in delati vedno zunaj, kjer je čist zrak in dovolj svetlobe; ker pa to ni mogoče, je treba pridno odpirati zraku in soncu pot v stanovanje. Za človeka, ki mnogo dela na prostem, je premalo zračno in ne dosti sončno stanovanje manjše zlo kakor za onega, ki je pri svojem delu navezan na zaprte prostore. Kdor dela zunaj, se pri tem naužije tudi čistega zraka. Vsi oni pa, ki so navezani bolj na stanovanje, morajo poskrbeti, da je tam dovolj svežega zraka. Vsi pa potrebujemo zračen prostor za spanje, pa naj podnevi delamo kjerkoli. Po mestih se je razpasla grda navada, da okna čez mero in potrebo zakrivajo in zagrinjajo. Po kmetih pa so okna rada bolj majhna in veliko premalo odprta. Žal so gospodinje še vedno mnenja, da zavese krase stanovanje in da so nujno potrebne, da se v sobi dobro počutimo.

Po pravici zastiramo okna podnevi le tedaj, ko smo naravnost izpostavljeni pogledom mimoidočih ali onih, ki stanujejo nasproti. Sicer jih zagrinjamo le bolj zvečer, ko je stanovanje razsvetljeno. Vsi drugi zastori, ki so samo za okras niso potrebni, ter samo zapirajo zraku in svetlobi pot v stanovanje in nabirajo prah. Ako pa okna stanovanja niso obrnjena na zelen senčnat vrt, ampak na neprijazno dvorišče ali cesto, izbere gospodinja zavese iz prozorne, svetle in pralne tkanine, ki naj ne bodo daljše kakor je okno in obešene tako, da okno lahko odpiramo po mili volji. Ne odpremo ga samo zjutraj kadar pospravljamo, ampak ga pustimo ob toplem vremenu odprtega stalno, podnevi in ponoči. Tudi v slabem vremenu ga ne zapirajmo, razen če dežuje tako, da pada dež skozi okno v stanovanje. Okna niso nikoli prevelika, in zraka, ki prihaja skozi, ni nikoli preveč. Čim manjša pa so okna, tem bolj je važno, da so popolnoma in čim več odprta.

Druga velika napaka pa je, da so okna v stanovanju dostikrat zastavljena z raznim

pohištvom in cvečnicami, da jim je težko priti blizu. Med okni, pred okni ali na njih naj ne bo nič, kar bi oviralo odpiranje in s tem zračenje stanovanja. Prostora med šipami ne uporabljajmo kot shrambo za živila, za sadje, shranke itd. Ta prostor mora ostati prazen, da okno lahko vsak trenutek brez težav in zamude časa odpremo ali zapremo, ako je potreba. Ako bi malo pogledali po hišah, ter stopili od okna do okna, bi naleteli na malo takih, kjer je dostop prost in ga nikjer ne ovira pohištvo ali druga šara, ki ne spada tjakaj.

Tudi raznih lončnic ne smemo imeti pri oknih tako, da vzamejo vso svetlobo in zrak. Cvetice spadajo na vrt, na balkon ali verando, v skrajnem primeru pred okno, ne pa nanj, ker navadno zapro vse okno, ki je dostikrat že itak premajhno. Če bomo vse to upoštevali, bodo naša stanovanja prijaznejša, pa tudi bolj zdrava Š. H.

KUHINJA

Bobki za juho. Najprej napravim paljeno testo (Brandteig), ki ga takole napravim: 5 dkg eurovega ali 2 dkg kuhanega masla denem v 3 in pol decilitra mleka in pustim zavreti. V zavretje stresem 3 in pol decilitra mleka, pritegnem prav malo na stran, dobro zmešam in postavim zopet na ogenj ter pridno mešam toliko časa, da nastane gosto gladko testo, ki se od žlice in skleda odloči. Tako zgotovljeno testo stresem o drugo posodo in mešam toliko časa, da se testo shladi. V shlajeno testo ubijem dve jajci, eno za drugim in dobro zmešam. Testo pustim pol ure počivati, nakar oblikujem iz njega za oreh debele kroglice, katere zložim na z maslo pomazano in z moko potreseno pekačo in spečem v pečici. Ko so bobki zarumeneli jih pobrem s pekače in dam v juho ali k juhi.

Mozaična pečenka. Za to pečenko rabim 1 kg govedine, od križa, 8 dkd slanine, dve kili kumarici, 4 dkg prekajenega kuhanega jezika, primerno soli in ščep popra. V težano govedino pretaknjem menjače s slanino, kumaricami in z jezikom (namesto jezika rabim lahko tudi kuhano šunko). Meso potem nasolim. Nasoljeno in popoprano meso spečem od vseh strani na razbeljeni masti. Potem pa ga denem v pečico in pečem dve uri. Med pečenjem polivam meso z lastnim sokom. Ko je meso pečeno, ga razrežem na rezine, zložim na krožnik, kot strešno opeko, polijem s sokom in okrasim z zdrobovinimi kroglicami.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Ljubljana. Na sejmu dne 5. aprila je imela živina sledeče cene: voli 3.75—5.25, krave 2.25—5, teleta 5—6 din kg žive teže. Prašiči za rejo 140—220 din komad. Na sejmu so prignali 46 volov (prodali 26), 18 krav (9), 5 telet (5), 172 prašičev (130) in 124 konj (12).

Ljubljanska okolica. Poročajo, da so cene živine v zadnjem času te: voli I. vrste 5.50, II. vrste 4.50, III. vrste 3.50—4; telice I. vrste 5.50, II. vrste 4.50, III. vrste 4; krave I. vrste 5, II. vrste 4, III. vrste 2—3; teleta I. vrste 7, II. vrste 6; prašiči špeharji 9, pršutarji 7 din kg žive teže.

Kranj. Na sejmu dne 3. aprila so prignali 117 volov (prodali 65), 30 krav (13), 20 telet (10), 2 junici (1) in 221 prašičev (140). Cene so se sukale tako: voli I. vrste 5.50, II. vrste 5, III. vrste 4.50; telice I. vrste 5.50, II. vrste 5, III. vrste 4.50; krave I. vrste 4.75, II. vrste 4.25, III. vrste 3.75; teleta I. vrste 7.50, II. vrste 6; prašiči špeharji 9—9.50, pršutarji 7.75—8.30 din za kg žive teže. Mladi pujski 7—8 tednov stari 170—280 din komad. Surove kože goveje 8—10, telečje 12, svinjske 6—8 din kg.

Litija. Z dne 4. aprila sporočajo, da so živinske cene naslednje: voli I. vrste 5, II. vrste 4.50, III. vrste 4; krave I. vrste 4, II. vrste 3, III. vrste 2; teleta I. vrste 6.50, II. vrste 6; prašiči špeharji 7.50, pršutarji 7 din kg žive teže.

Teharje pri Celju. Na sejmu dne 27. marca so plačevali živino po tehle cenah: voli debeli 4.50—5.50, plemenski voli 4—4.50; krave lepe in debele 3.50—4.50, krave slabše kakovosti 2.50—3.50; telice 4.25—4.75 din za kg žive teže.

Dravograd. V začetku aprila so bile cene živine sledeče: voli I. vrste 4.50, II. vrste 4, III. vrste 3.50; telice I. vrste 4, II. vrste 3.50, III. vrste 3; krave I. vrste 4, II. vrste 3—3.50, III. vrste 2—2.50; teleta I. vrste 6, II. vrste 5; prašiči špeharji 9, pršutarji 7 din kg žive teže. Surove kože goveje 10, telečje 11, svinjske 5 din kg.

Ljutomer. V zadnjih dneh poročajo o sledečih cenah živine: telice I. vrste 4.50, II. vrste 4, III. vrste 3.50; krave II. vrste 4, III. vrste 2.50; teleta I. vrste 6, II. vrste 5; prašiči pršutarji 6 din kg žive teže. Surove kože goveje 8, telečje 10, svinjske 10 din kg.

CENE

Ljubljana-okolica. Pšenica 215—230, ječmen 195—220, rž 195—200, oves 215—230, 215—230, koruza 140—185, fižol 230—360, 100, seno sladko 100, polsladko 90, kisle 80, slama 60 din 100 kg.

Kranj. Cene na trgu na debelo: pšenica 2 din, ječmen 2.10, rž 1.85, oves 1.90, koruza 1.40, fižol 2.50—3.50, seme lucerne 19, seno 0.75, slama 0.45, jabolka I. vrste 8, II. vrste 7, III. vrste 6 din kilogram.

Celje. Pšenica 190, ječmen 190, rž 190, oves 200, koruza 135, fižol 250—350, krompir 100, lucerna 80, seno 70, slama 45 din 100 kg. — Svinjska mast 18—19, slanina 16, čisti med 20 din kilogram.

LJUBLJANSKI TRG

Mleko in mlečni izdelki: mleko 2.25 din liter. Surovo maslo 22—28, čajno maslo 32 do 36, kuhano maslo 30—32, bohinski sir 26, sirček 6, polementalec 26, trapist I. vrste 26—28, II. vrste 20—24 din kg. Jajca 0.50—0.75 din komad.

Kurivo. Premog 385—400 din tona, trda drva 100—110 din meter, žagana 115—120, mehka drva 75 din meter, oglje 1.50—2.50 dinarjev kilogram.

Mlevski izdelki. Moka št. 0 3—3.25, št. 2 2.80—3.05, št. 5 2.60—2.85, št. 6 2.40—2.65, kaša 3.10—3.40, ješprenj 2.90—3.25, ješprenček 4.20—7, otrobi 1.30—1.55, koruzna moka 1.90—2.10, koruzni zдроб 2.25, pšenični zдроб 3.30, ajdova moka 4—5, ržena moka 2.80—3.20 din kg.

Sejmi do 23. aprila

17. IV.: živ in kram. Podbukovje v kraju Videm, Ribnica, Vače pri Litiji, gov., svinj., konj. in kram. Leskovec, gov. in kram. Radeče pri Zidanem mostu, Grahovo, živ. Sv. Lenart v Slov. goricah, živ. in kram. Vojnik, živ. Trbegovci, gov. in kram. Kapela pri Brežicah, Turnišče, Križevci in Dol. Lendava. — 18. IV.: živ. in kram. Metlika, Novo mesto, svinj. Ormož, gov. in konj. Ptuj in svinj. Dol. Lendava. — 19. IV.: živ. Ljubljana, živ. in kram. Vransko, svinj. Celje, Ptuj in Trbovlje. — 20. IV.: živ. Šmihel-Stopiče, živ. in kram. Stari log, št. lji pod Turjakom, svinj. Turnišče. — 21. IV.: svinj. in drobn. Maribor. — 22. IV.: živ. in kram. Motnik, svinj. Brežice, Celje, Trbovlje ter živ. in kram. Jurovski dol.

PRAVNI NASVETI

Invalid. M. K. P. — Če je vaša pridobitna nesposobnost manjša od 20%, potem tudi po novi invalidski uredbi ne boste prejeli nobene podpore. Lahko pa predlagate, če se je medtem zaradi posledic zadobljene vojne poškodbe vaše zdravstveno stanje poslabšalo, da se postopek obnovi in da vas komisija ponovno pregleda. Tak predlog daste lahko na zapisnik pri občini, ki ga bo poslala pristojnemu okrožnemu sodišču v rešitev.

Obljubljena dota. Če je posestvo vredno 300.000 din in je oče star že 80 let ter ima le dva otroke, sina in hčerko, potem je dota 12.000 din zelo skromna. Saj bo nujni delež vsakega otroka 75.000 din! Če vam oče tudi te obljubljene ekromne dote ne izplačati, potem imate pravico, da v nepravdnem postopku zahtevate od sodišča, da se vaša dota določi. Če boste najeli odvjetnika za svojega zastopnika, ga boste morali sami plačati in ne oče, ker v nepravdnem postopanju vsaka stranka sama trpi svoje stroške in zastopanje po odvjetnikih ni predpisano, ker se lahko vsak sam zastopa.

Mož je dolžan skrbeti za ženo. R. F. Kg. — Žena je bila posestnica, njen mož pa užitar na tem posestvu. Ker je žena bila bolna štiri leta pred smrtjo in ji je v tem času stregel njen mož, vprašate, če lahko mož zahteva plačilo od zapuščine pokojne žene za postrežbo in vse drugo, kar je storil za ženo med njeno boleznijo. — Mož je po postavi dolžan, da svojo ženo dostojno vzdržuje. Kar je torej ta mož storil za ženo v njeni bolezni, je storil le svojo dolžnost in ne more za to zahtevati nobenega plačila iz ženinine zapuščine. — Kar je mož tekom zadnjih let izdal denarja za popravila ženinine hiše, za delavke, zavarovalnino itd., se smatra, da je vse to ženi podaril. Le če bi imela zakonca notarski zapis, da daje mož ženi posojila za razne tekoče izdatke, bi mogel sedaj po smrti žene zahtevati povračilo tudi od zapuščine. — Oblikovno pravilno pripravljena oporoka je veljavna vse dotlej, dokler se ne napravi nova.

Razočarano pričakovanje. A. J. H. — Stregli ste sorodnici, ki vam je obljubila, da bo dala dobro nagrado. Pred smrtjo vam je vpričo sosedov darovala obleko, češ, da si sama izberite, kar vam je všeč in ste res nekaj obleke vzeli. Ko je umrla, pa je bilo v oporoki za vas določeno le toliko, da ste dobili po 10 din na dan, kar se vam zdi premalo. Od dediča ste zahtevali več, pa oče o tem nič slišati in hoče celo odvrčati vrednost od vas odnešenih premičnin. Vprašate, koliko lahko za svoje delo zahtevate. — Ker med vami in pokojno sorodnico ni bilo dogovorjeno, koliko bo znašala vaša nagrada, imate pravico zahtevati tako nagrado, ki je običajna v tistem kraju za tako delo kot ste ga vi opravljali. Če bi to več zneslo kot je

zapisano v oporoki, lahko še tekom treh let po smrti pokojne zahtevate to plačilo od dediča. — Kar vam je zapustnica še darovala, ko je živel, ne bo mogel dedič odbiti od denarne nagrade.

Delavnica ob poti. A. D. — Od občine ste kupili del parcele, ki leži tik občinske poti, da si na njej zgradite delavnico. Sosed pa je kupil ostali del občinske parcele, po kateri vodi pot do vaše bodoče delavnice. Vprašate, ali sme sosed zabraniti dovoz do delavnice in prestaviti pot. — Ako je pot občinska, ne more sosed na njej izdajati nobenih pravic. Torej vam tudi ne more zabraniti vožnje ali isto prestaviti. Drugače pa bi to bilo, ako bi bila pot sosedova lastnina in bi vi imeli na njej samo služnostno pravico hoje ali vožnje. V tem primeru bi vi ne smeli samolastno te pravice razširjevati. Sosed bi v tem primeru tudi smel pot prestaviti, ako bi nova pot še vedno odgovarjala namenu vaše služnostne pravice.

Plačevanje obrokov. L. J. — Leta 1929 ste najeli posojilo. Lani ste napravili z upnikom obračun in ste mu podpisali novo obveznico, na kateri je zapisano, da se ima plačati prvi obrok novembra 1936. leta. Upnik zahteva plačilo treh obrokov, vi pa mislite, da teče rok za plačilo obrokov šele od dneva, ko ste napravili novo obveznico. — Vaš upnik je v pravu. Do sedaj so zapadli že trije obroki in ste mu dolžni že vse tri plačati.

Pravdni stroški. F. Z. — Posojilnica, ki je zadruga, je tožila dolžnika-kmeta zaradi plačila dolga. Vprašate, kdo bo plačal pravdne stroške? — Če bo dolžnik pravdo zgubil, bo naravno obsojen tudi na povračilo pravnih stroškov. Drugače jih bo pa moral plačati tožiteljica.

Odklonjena zaščita in pritožba. O. F. — V zelo težkih razmerah živite, ker ste prezadolženi in morate preživljati številno družino. Preti vam dražba posestva. Okrožno sodišče vam je zaščito odklonilo. Vprašate, ali je mogoče še kakšna pritožba, morda na bansko upravo, ali na Stol sedmorice ali na pravosodno ministrstvo. Proti sklepu okrožnega sodišča, ki vam je zaščito odklonilo, ni več pritožbe. Zato vam tudi gori navedena oblastna ne morejo pomagati.

Dobavitelj materiala za gradbo mostu. K. J. — Prevezli ste od občine dobavo materiala za gradbo mostu. Vprašate, ali ste vi dolžni plačati predpisane takse in če je informacija, ki vam jo je dal občinski uradnik glede višine takse pravilna. — Dolžni ste plačati takse in prometni davek, kar se vam bo odtegnilo pri izplačilu. Dotični uradnik vas je torej pravilno informiral in to tudi glede višine takse.

Odtok vode v gozd. I. M. — Če teče voda s sosedove njive že nad 30 let v vaš gozd, je sosed pravico do odtoka vode priposestvoval in mu te pravice ne boste mogli odvzeti.